

بەم شېۋە يە سەرکەوتۈۋە لە ژيان و كارەكەت!

ئۇ: ھەست كەرگۈۈكى

تەواۋى كۈندى رەستەكانى مەدە، بە ھېمىنى و قولىيەۋە ھەناسە
وەرگەر.

ب- شۇنچىكى گونجاۋ و دور لە دەنگەدەنگى زۆر ھەلبىزىرە
و دەرھەت بە كەس مەدە گەتوگۆكەتان بېچىرەت، بەپىنى تۈنە لە
بەرامبەرەكەت نىزىك بەۋە بى ئەۋەى سەغەتەى بىكەى.

ج- جەخت بىكەرە سەر قسەكانى بەرامبەرەكەت و زالەبە
بەسەر كاردانەۋە كىتۈپەرەكانت.

د- ھەندى وشەى پىشتىگىرى بەكار بەيئە ۋەك (بەلى، بەلى،
زۆر جوانە، بىرۆكەيەكى باشە و ..... ھتد) ئەمەش پالئەرىكى
باشە بۇ بەردەۋامبۈۈنى گەتوگۆكان؟

ھ- لە كۇتايى گەتوگۆكان ئەۋەندەى كە لىي گەيشتۈۋى
دوۋبارە دايرىزەۋە ۋە ھەۋلى دەرشتەۋە ۋە لىگەيشتەنى بۇ
بىكەرەۋە.

۲- پىرسىيار بوورۇژئە:

ئامانچ لە وروژاندنى پىرسىيار كۆكردنەۋەى زانىيارەكە ياخود
راستىيەكە لە دەۋرۋە، چەند جۆرە پىرسىيارىك ھەيە بەپىنى
كىشەكە ياخود بابەتەكە ھەلبىزىرە لەۋانە:

۱- پىرسىيارى كراۋە، ئەم جۆرە پىرسىيارانە ئارەزۋى
بىر كۈندەۋە و دۆزىنەۋەى ۋەلام لەلەى بەرامبەرەكەت زىاد
ئەكات، ھەرۋەھا يارمەتى بەرامبەر ئەدات بۇ بەردەۋامبۈۈن لە
ۋەلامەكانى دەريارەى بابەتەكە، ياخود ۋەبىرەيئانەۋەى
ھەلۋىستىكى ھاۋشىۋە، ياخود كەسانىك بەھەمان ھەلۋىست
تېپەرۋىن.

ب- پىرسىيارى بەدۋادىچۈۈن و لىكۆلىنەۋە، ئامانچى ئەم
پىرسىيارە بەدەستەيئاننى زانىيارى تەۋاۋ و فراۋانبۈۈنى بەنەماى
ۋەرگرتنى بىرپار و تىگەيشتەنى بەلگە و پالئەرەكان، بەلام باشتر
ۋايە وشەى بۇچى و ھاۋشىۋەكانى زۆر بەكار نەھىنى، چۈنكە
ئەم شىۋە پىرسىيارە ۋا لە بەرامبەرەكەت ئەكات ھەلۋىستى
بەرگىرى دژت بنۋىنى، بەلكو شىۋەيەكى دىكە ھەيە ناۋى
پىرسىيارى بىر كۈندەۋەى ئەم شىۋە پىرسىيارانەش ئەكەرى لە كاتى
ئارەزۋى كۈندى روون كۈندەۋەى بابەتەكە بەكار بەيئەرىت و
ئامانچى بەدەستەيئاننى زانىيارى زىاتر دەريارەى بابەتەكە
ياخود زانىيارى زىاتر دەريارەى بىر كۈندەۋەى كەسانى
پەيۋەندىدار بە مەسەلەكەۋە.

۱- يەكلاكەرەۋە بە:

شىۋاۋى يەكلاكەرەۋە باشترىن رىگەيە بۇ بەدەيئاننى
سەر كەۋەتى بەردەۋام، چۈنكە خاۋەنى ئەم شىۋاۋە بەردەۋام
ھەۋلئەدات بۇ بەدەيئاننى ئەنجامىك كە بەرژەۋەندى
ھەمۋىلەكى تىدابى، خاۋەنى ئەم شىۋاۋە ھەندى خۆرسك و
تايەتمەندى ھەيە لەۋانە:

۱- وشەى ئاشكراۋ دىيارو كورت بەكارئەھىنى، تۈنەى
جىا كۈندەۋەى نىۋان راستى و تىپروانىنى ھەيە.

ب- تۈنەى بەكارھىئاننى دەنگىكى بەھىزى ھەيە،
بەكارھىئاننى رەخنە بۇ ئامۇژگارى كۈندە نەك بۇ كەم كۈندەۋە.

ج- ۋەرگرتنى بىرۋا و پىداۋىستىيەكانى دەۋرۋەرى و
گەران بەدۋاى چارەسەرى كىشە ئالۋەكان.

د- بايەخدان بە وشە گىرنگەكان.

ھ- دەرىپىنى رەزەمەندى بە خەندە و رووخسارىكى گەش و
بەكارھىئاننى دەست و ھەندى جۈۋەلى جەستەيى لە كاتى
گەتوگۆدا، يەكلاكۈندەۋە ماناى تۈندۈتىژى لە مامەلەكۈندە
پەيۋەندىيەكان نىيە، ھەركاتىكىش ھەستت بەو تۈندۈتىژىيە
كۈندە ۋا داۋاى بىرۋىچۈۈنەكانى دەۋرۋەرت بىكە ۋە بشداریان
بىكە لە ۋەرگرتنى بىرپارى گونجاۋ و رىگەيان پى بە بۇ
بەپىۋەبەردىنى كارەكان و پىشتىگىرىيان لى بىكە، بىرت نەچىت
كاتى كۈندەۋەكانت لەگەل دەۋرۋەرت يەكلا ئەكەيتەۋە ھەست
بە رەزەمەندى ناخى خۇيان ئەكەن.

۲- گوگرتن: گوگرتن بۇ دەۋرۋەر بەبايەخەۋە ۋاتە
بايەخدان بە ماناى وشە بىستراۋەكان بۇ زانىنى مەبەستى
راستەقىنەى وتوۋىژەكان، ئەۋەش لەبىرى ناكىرى كە ھەر
كەسىك دەمىك و دوو گوۋى ھەيە، بەكارھىئاننى ھەر ئەندامىك
بەپىنى قەبارەى خۇى پىۋىستە، گوگرتن ئەۋ ھەستە
ئەبەخشىتە بەرامبەرەكەت كە بايەخ بە بىرۋا و ھەست و
بىرۆكەكانى ئەدەيت، ئەم پەيۋەندىيەش لەيەك لاۋە نابىت، بۇ
شىۋاۋىكى باشى گوگرتن ئەمانە پىۋىستە:

۱- پىۋىستە ھىچ دەنگىكى دەرەكى نەبىت لە كاتى
گەتوگۆكۈندەن لەگەل كەسىكى دىكە لە مېشكت، ھەۋلى

ج- پرسپاری داخراو، ئەم شپۆه پرسپارانە وەلامەکەى تەنها بە بەلئى و نەخپەر ئەبیت، ئەم شپۆزەش بۆ بەدەستەپنەنى زانیاری بەکار دى و گفتوگۆکە تەنها بۆ کەسى پرسپارکەر ئەبیت.

د- پرسپاری کەم بايەخ، ئەم جۆرە پرسپارانە سوودی لە شپۆهکانى دیکە کەمترە، نمونەى ئەم شپۆهیه (بە پرۆای تۆ...؟)، (ناخۆ ئەگەر لە جیبى من بیت...؟) ئەمانەش پرسپاری مەزەندە و بیروبوچوونە.

۴- ناگادارى بەرژەوهەندى گشتى بە، چونکە چارەسەرى نمونەییە بۆ هەر ناکۆکى و کیشەیهک، بەرژەوهەندى هەموو لایەک مانای پێشکەشکردنى تەنازول و حەلى وەسەت نییە، یاخود هەلبژاردنى باشترین چارەسەر لەنیوان کۆمەلئى چارەسەر، بەلام نامانجى رازى کردنى هەموو لایەکە.

۵- پێشکەشکردن رێگەچارە و نامۆژگارى پۆزەتیف، زۆر جار دەزگا و کۆمپانیاکان ناچار ئەبن گۆرانکارى ئەنجام بدەن بە مەبەستى باشتەر بەرپۆهچوونى کارەکان، بۆ ئەم مەبەستەش پێویستە ئەم هەنگاوانە رەچاوبکری:

ا- پەيوەندى کردن، واتە پەيوەندى کردن لەگەڵ کەسێک یاخود کۆمپانیايەک کە پێشبینى ئەکرى بەشداری لە پرۆژەيەکی هاوبەش بکات لەگەڵ دەزگا و کۆمپانیاکە بەم زووانە.

ب- رازەمەندى، واتە بوونى باوەرپێکى هاوبەش لەنیوان هەردوولا بەمەش یارمەتیدانى هاوبەش لە ئەزمونەکان و بیروپرا گۆرینەوه تاكو ناستیكى باش لە دانیایى و نزیکبوونەوه و باوەر دروست ئەکەن.

ج- بۆندکردن: بەو مانایەى کە هەردوولا رەزامەندى بنوینن لەسەر هەنگاوه خوازاوهکان و سنوورى کارکردنى هەر لایەک، واتە رێکەوتن لەسەر پێداووستییه فەراھەمکراوهکان و خشتەيەکی زەمەنى بۆ جیبەجی کردنى.

د- هەلبژاردنى شپۆزى کارکردن، بە واتای هەر لایەک بۆ بەدیھێنایى نامانجە هاوبەشەکان سەرپەخۆ کار بکات یاخود وەک گروپ یان تیمیک پیکەوه کار بکەن، بەم شپۆهیهش چارەسەرى گونجاوتر بۆ ئەو کیشانە ئەدۆزەوه کە دیتە رێگەتان.

ه- کۆکردنەوهى زانیاری و دیاری کردنى کیشە، بەکارھێنایى چەند کەرەستە و ھۆکارێک بۆ کۆکردنەوهى زانیاری دەربارەى کیشەى هاوبەشەکەت و شیکردنەوهى بۆ ئەوهى لە کۆتایى بگەنە چارەسەرى خالە سەرەکی و گرتگەکان.

و- کۆبوونەوه و رێکەوتن دوايى جیبەجی کردن، واتە وەرگرتنى رەزامەندى هاوبەشەکەت بۆ جیبەجی کردنى ئەو هەنگاوانەى کە بەپێویستى ئەزانى کە جیبەجی بکری.

ز- پێداچوونەوه و جیابوونەوه، بە واتای هەلسەنگاندنى ئەنجام و خالە سوودمەندەکان، هەرودەها رزگاربوونت لە کۆتاییهک کە دواتر نەبیتە خالیکی لاوازبوونت و هاوبەشەکەت نەبیتەوهى لەسەرت.

۶- شپۆزى گونجاو بۆ بەرپۆهبردنى مەسەلەکان پەپرەو بکە و بۆ ئەم نامانجەش پێویستە رەچاوى ئەم خالانە بکەى:

ا- ئاراستەکردنى نامۆژگارى گونجاو و سووربوون لەسەر بەجیبەپنایى ئەرکەکان و بەکارھێنایى توندوتیژى و پەلەکردن لە راستکردنەوهى هەلەکان.

ب- رايھێنان: واتە هاوکارى کردنى دەوربەر بۆ چارەسەرکردنى کیشەکان و گۆرینى ئەو قسانەى کە تەنها بیروکەن بۆ راستەقینەيەکی بێنراو و دانیابوون لەوهى کە هەموو لایەک رۆل و بەرپرسپاریتی خۆى ئەزانى.

ج- پالپشتى: بە مانای یارمەتیدانى یەکتەر بۆ هەستکردن بە رۆل و گرتنگى خۆى لە کارەکان، بەبێپەپرەوکردنى فەرمانى راستەوخۆ، بەلکو هاندان بۆ دۆزینەوهى چارەسەر بۆ ئەو کیشانەى کە دیتە رێگەى هەریەک لە هاوکاران.

د- راسپاردن: مەبەست لەمە دابەشکردنى ئەرکەکان بەسەر هەمووان و دەرفەتدان بە یەکتەر بۆ ئازادى بەرپۆهبردنى ئەرکەکانى و دەرفەتدان بە تیمى هاوکار لە دەرشتنى پلانێکی تايبەت، لەبیریش نەکرى کە چەند شپۆزێکی جیاواز و راست هەیه بۆ پەپرەوکردنى کەسى گونجاو لە شوینی گونجاو.

۷- جوولانەوهى جەستە بخوینەوه: بێگومان قسەکردن نامرازیکی گرتگ و سەرکەییە لە پەيوەندى نیوان تاکەکان، بەلام جۆرە پەيوەندییەکی دیکە هەیه یارمەتیمان ئەدەن بۆ تیگەپشتنى ئەو راستییانە کە دەوربەر هەستى پى ئەکەن، ئەوێش جوولانەوهى جەستەییە، ئەوێش ئەوەستیتە سەر زیرەکی و وردبینى توانای گریدانى وتەبێژ و قسەکانى بەشپۆهیهکی سەرەکی.

۸- ئەندامیکی سەرکەوتوى تیمى کارکردنەکە، بیرشمان نەچى کە مڕۆڤ دەورگە نییە و هەرچەندە هەلئى کارکردن بەتەنها بدات ئەو کاتیک دیت کە پێویستى بە یارمەتى و هەلسەنگاندنى خەلکی بیت.

ج- پرسپاری داخراو، ئەم شپۆه پرسپارانە وەلامەکەى تەنها بە بەلئى و نەخپەر ئەبیت، ئەم شپۆزەش بۆ بەدەستەپنەنى زانیاری بەکار دى و گفتوگۆکە تەنها بۆ کەسى پرسپارکەر ئەبیت.

د- پرسپاری کەم بايەخ، ئەم جۆرە پرسپارانە سوودی لە شپۆهکانى دیکە کەمترە، نمونەى ئەم شپۆهیه (بە پرۆای تۆ...؟)، (ناخۆ ئەگەر لە جیبى من بیت...؟) ئەمانەش پرسپاری مەزەندە و بیروبوچوونە.

۴- ناگادارى بەرژەوهەندى گشتى بە، چونکە چارەسەرى نمونەییە بۆ هەر ناکۆکى و کیشەیهک، بەرژەوهەندى هەموو لایەک مانای پێشکەشکردنى تەنازول و حەلى وەسەت نییە، یاخود هەلبژاردنى باشترین چارەسەر لەنیوان کۆمەلئى چارەسەر، بەلام نامانجى رازى کردنى هەموو لایەکە.

۵- پێشکەشکردن رێگەچارە و نامۆژگارى پۆزەتیف، زۆر جار دەزگا و کۆمپانیاکان ناچار ئەبن گۆرانکارى ئەنجام بدەن بە مەبەستى باشتەر بەرپۆهچوونى کارەکان، بۆ ئەم مەبەستەش پێویستە ئەم هەنگاوانە رەچاوبکری:

ا- پەيوەندى کردن، واتە پەيوەندى کردن لەگەڵ کەسێک یاخود کۆمپانیايەک کە پێشبینى ئەکرى بەشداری لە پرۆژەيەکی هاوبەش بکات لەگەڵ دەزگا و کۆمپانیاکە بەم زووانە.

ب- رازەمەندى، واتە بوونى باوەرپێکى هاوبەش لەنیوان هەردوولا بەمەش یارمەتیدانى هاوبەش لە ئەزمونەکان و بیروپرا گۆرینەوه تاكو ناستیكى باش لە دانیایى و نزیکبوونەوه و باوەر دروست ئەکەن.

ج- بۆندکردن: بەو مانایەى کە هەردوولا رەزامەندى بنوینن لەسەر هەنگاوه خوازاوهکان و سنوورى کارکردنى هەر لایەک، واتە رێکەوتن لەسەر پێداووستییه فەراھەمکراوهکان و خشتەيەکی زەمەنى بۆ جیبەجی کردنى.

د- هەلبژاردنى شپۆزى کارکردن، بە واتای هەر لایەک بۆ بەدیھێنایى نامانجە هاوبەشەکان سەرپەخۆ کار بکات یاخود وەک گروپ یان تیمیک پیکەوه کار بکەن، بەم شپۆهیهش چارەسەرى گونجاوتر بۆ ئەو کیشانە ئەدۆزەوه کە دیتە رێگەتان.

ه- کۆکردنەوهى زانیاری و دیاری کردنى کیشە، بەکارھێنایى چەند کەرەستە و ھۆکارێک بۆ کۆکردنەوهى زانیاری دەربارەى کیشەى هاوبەشەکەت و شیکردنەوهى بۆ ئەوهى لە کۆتایى بگەنە چارەسەرى خالە سەرەکی و گرتگەکان.

و- کۆبوونەوه و رێکەوتن دوايى جیبەجی کردن، واتە وەرگرتنى رەزامەندى هاوبەشەکەت بۆ جیبەجی کردنى ئەو هەنگاوانەى کە بەپێویستى ئەزانى کە جیبەجی بکری.

ز- پێداچوونەوه و جیابوونەوه، بە واتای هەلسەنگاندنى ئەنجام و خالە سوودمەندەکان، هەرودەها رزگاربوونت لە کۆتاییهک کە دواتر نەبیتە خالیکی لاوازبوونت و هاوبەشەکەت نەبیتەوهى لەسەرت.

۶- شپۆزى گونجاو بۆ بەرپۆهبردنى مەسەلەکان پەپرەو بکە و بۆ ئەم نامانجەش پێویستە رەچاوى ئەم خالانە بکەى:

ا- ئاراستەکردنى نامۆژگارى گونجاو و سووربوون لەسەر بەجیبەپنایى ئەرکەکان و بەکارھێنایى توندوتیژى و پەلەکردن لە راستکردنەوهى هەلەکان.

ب- رايھێنان: واتە هاوکارى کردنى دەوربەر بۆ چارەسەرکردنى کیشەکان و گۆرینى ئەو قسانەى کە تەنها بیروکەن بۆ راستەقینەيەکی بێنراو و دانیابوون لەوهى کە هەموو لایەک رۆل و بەرپرسپاریتی خۆى ئەزانى.

ج- پالپشتى: بە مانای یارمەتیدانى یەکتەر بۆ هەستکردن بە رۆل و گرتنگى خۆى لە کارەکان، بەبێپەپرەوکردنى فەرمانى راستەوخۆ، بەلکو هاندان بۆ دۆزینەوهى چارەسەر بۆ ئەو کیشانەى کە دیتە رێگەى هەریەک لە هاوکاران.

د- راسپاردن: مەبەست لەمە دابەشکردنى ئەرکەکان بەسەر هەمووان و دەرفەتدان بە یەکتەر بۆ ئازادى بەرپۆهبردنى ئەرکەکانى و دەرفەتدان بە تیمى هاوکار لە دەرشتنى پلانێکی تايبەت، لەبیریش نەکرى کە چەند شپۆزێکی جیاواز و راست هەیه بۆ پەپرەوکردنى کەسى گونجاو لە شوینی گونجاو.

۷- جوولانەوهى جەستە بخوینەوه: بێگومان قسەکردن نامرازیکی گرتگ و سەرکەییە لە پەيوەندى نیوان تاکەکان، بەلام جۆرە پەيوەندییەکی دیکە هەیه یارمەتیمان ئەدەن بۆ تیگەپشتنى ئەو راستییانە کە دەوربەر هەستى پى ئەکەن، ئەوێش جوولانەوهى جەستەییە، ئەوێش ئەوەستیتە سەر زیرەکی و وردبینى توانای گریدانى وتەبێژ و قسەکانى بەشپۆهیهکی سەرەکی.

۸- ئەندامیکی سەرکەوتوى تیمى کارکردنەکە، بیرشمان نەچى کە مڕۆڤ دەورگە نییە و هەرچەندە هەلئى کارکردن بەتەنها بدات ئەو کاتیک دیت کە پێویستى بە یارمەتى و هەلسەنگاندنى خەلکی بیت.